

Lapin liitto

LAUSUNTO

info@lapinliitto.fi

2.2.2026

Dnro 60/2026

Lausuntopyyntö 395/10.02.00/2025

SAKATIN KAIVOSHANKKEEN VAIHEMAAKUNTAKAAVAEHDOTUS

Lausunnolla olevassa vaihemaakuntakaavassa käsitellään Sakatin kaivoshanketta koskevat teemat. Voimaan astuessaan vaihemaakuntakaava kumoaa voimassa olevan Pohjois-Lapin maakuntakaavan 2040 niiltä osin kuin uudessa kaavassa osoitetaan muutoksia. Poronhoidon toimintaedellytyksiä turvaava yleinen kaavamääräys jää voimaan: ”Poronhoito-alueella on turvattava poronhoidon ja muiden luontaiselinkeinojen alueidenkäytölliset toiminta- ja kehittämisedellytykset. Poronhoitoon olennaisesti vaikuttavaa alueiden käyttöä suunniteltaessa on otettava huomioon poronhoidolle tärkeät alueet. Valtion maiden suunnittelun osalta on neuvoteltava asianomaisen paliskunnan edustajien kanssa ja saamelaisien kotiseutualueella Saamelaiskäräjien kanssa sekä kolttaluonnot-alueella myös Kolttien kyläkokouksen kanssa.”

Sakatin monimetallikaivos toimintoiheen sijoittuisi pääosin Oraniemen paliskunnan alueelle. Kaivostoiminnalla olisi vaikutuksia myös Sattasniemen paliskuntaan kaivoksen liikenneyhteyksien, ja pöly- ja meluvaikutusten vuoksi. Myös kaivoksen vaatima voimajohto tulisi lähes kokonaan Sattasniemen paliskunnan puolelle. Kuljetusten myötä vaikutuksia olisi mahdollisesti myös muualle poronhoitoalueelle.

Kaivosta mahdollistava vaihemaakuntakaava on alueidenkäytöllisenä ratkaisuna merkittävä asianosaisten paliskuntien kannalta, mutta myös laajemmin koko poronhoitoalueen ja Suomen osalta. Siinä käsitellään luonnonsuojelun ja kaivostoiminnan yhteensovittamatonta ristiriitaa, sekä myös kaivostoiminnasta poronhoidolle aiheutuvien kumulatiivisten haittojen hallinnan ongelmallista kokonaisuutta.

Poronhoidon kannalta merkittävimmät puutteellisuudet kaavan vaikutusten arvioinnissa liittyvät kaivostoiminnasta aiheutuviin laidunalueenmenetyksiin (suorat ja välilliset häiriöstä aiheutuvat vaikutukset), sekä kasautuviin yhteisvaikutuksiin muun maankäytön, erityisesti Kevitsan toiminnassa olevan kaivoksen ja sen suunnitellun laajennuksen kanssa. Molemmissa paliskunnissa on huomattavan paljon teollista maankäyttöä, kuten tuulivoiman ja vesivoiman tuotantoa sekä pitkä metsätalouden historia. Yhdessä ja kumulatiivisesti nämä kaikki ovat muokanneet poronhoidon toimintaympäristöä monella haitallisella tavalla: laidunalueet ovat vähentyneet, pirstaloituneet ja heikentyneet. Näistä syistä yhteisvaikutusten arviointi uusien mittavien maankäyttömuotojen, kuten kaivosten kohdalla on kaikkein keskeisin seikka, kun pyritään hallitsemaan poronhoidolle aiheutuvia negatiivisia kumulatiivisia vaikutuksia siten, ettei huomattavaa haittaa poronhoidolle aiheudu.

Oraniemen ja Sattasniemen paliskunnat sijaitsevat erityisesti poronhoitoa varten tarkoitettulla alueella, missä valtionmaata ei saa käyttää sillä tavoin, että siitä aiheutuu huomattavaa haittaa poronhoidolle (PHL 848/1990, 2 §). Paliskuntien poronhoito perustuu luonnonlaitumien ympärivuotiseen hyödyntämiseen. Poronhoito on merkittävä elinkeino Sodankylässä ja keskeinen osa alueen kulttuuria. Elinkeinolla on paljon paitsi välittömiä, myös välillisiä työllisyys- ja talousvaikutuksia mm. lihan ja muiden tuotteiden jalostuksessa ja matkailussa. Poro ja poronhoito ovat myös tärkeä osa matkailun imagoa ja matkailupalveluita. Elinkeinojen merkitys huoltovarmuudelle, sivukylänsä asuttuna pitämiseksi, elinvoimaisuudelle ja maisemakuvalle on suuri.

Suojelualueilla on kriittisen tärkeä merkitys poronhoidon kannalta, sillä niillä teollinen maankäyttö on rajoitettua tai kiellettyä. Poronhoito tarvitsee riittävän yhtenäisiä, monimuotoisia ja rauhallisia laidunalueita, jotka muodostavat poroille soveltuvan elinympäristön. Suojelualueiden merkitys on korostunut, sillä muualla paliskuntien alueella moninainen teollinen maankäyttö on kaventanut ja heikentänyt poronhoidon toimintaympäristöä. Nyt suunniteltu kaivostoiminta Viiankiaavalla kohdistuu niille harvoille rauhallisille laidunalueille, mitä paliskunnissa on jäljellä. Sillä olisi huomattavia haitallisia vaikutuksia alueen paliskuntien poronhoitoon paitsi suoraan myös kumulatiivisesti muun olemassa olevan teollisen maankäytön kanssa.

Paliskuntain yhdistys katsoo, että Sakatin kaivoshankkeen edistäminen suojelualueella, ei ole kestävän alue- ja luonnonvarapolitiikan mukaista, eikä linjassa kansallisten ja kansainvälisten luontokadon pysäyttämiseen liittyvien tavoitteiden ja sitoumusten kanssa. Sakatin kaivoshanketta mahdollistavassa vaihemaakuntakaavassa ei kyetä riittävällä tavalla turvaamaan alueen poronhoidon toiminta- ja kehittämisedellytyksiä. Yhteisvaikutusten arvioinnissa ja haitallisten vaikutusten hallinnassa on merkittäviä puutteita, eikä paliskuntien poronhoitoon kohdistuvien vaikutusten osalta ole kyetty rajaamaan ulos huomattavan haitan aiheutumista.

Paliskuntain yhdistys on antanut aiemmin lausunnot Sakatin YVA-selostuksesta 12.2.2021, YVA-selostuksen täydennyksestä 15.6.2023 sekä vaihemaakuntakaavan luonnoksesta 1.10.2025. Olemme moittineet vaikutusten arvioinnin puutteellisuutta poronhoidon osalta. Kaavamenettelyn aikana poronhoidon osalta tehtyä erillisselvitystä on täydennetty, mutta siitä ei ole pyydetty Paliskuntain yhdistykseltä lausuntoa.

Poronhoidon huomioon ottaminen

Poronhoitolaki (PHL 848/1990) on erityislaki, joka turvaa poronhoidon asemaa ja alueidenkäytöllisiä oikeuksia. Oraniemen ja Sattasniemen paliskuntien sijoittuminen erityisesti poronhoitoa varten tarkoitettulle alueelle tarkoittaa sitä, että alueella on voimassa poronhoidon heikentämiskielto. Poronhoidon kannattavuus ja toiminta perustuvat porojen vapaaseen laidunnusoikeuteen (3 §), joka on ikaikainen nautintaoikeus ja tarkoitettu pysyväksi oikeudeksi. Poronhoitolaissa säädetään neuvotteluvollisuudesta suunniteltaessa valtion maita koskevia poronhoidon harjoittamiseen vaikuttavia toimenpiteitä (53 §). Kaivostoiminnalla on useita merkittäviä ja kumulatiivisia vaikutuksia poronhoidon harjoittamiseen ja kaivoshanke sijoittuu osittain valtion maille, joten hankkeen edetessä on järjestettävä lain mukaiset neuvottelut useampaan kertaan eri menettelyiden yhteydessä. Paliskuntain yhdistys katsoo, että neuvotteluissa tulisi etsiä keinot poronhoidon toimintaedellytysten turvaamiseen.

Kaavan vaikutukset poronhoitoon

Alueidenkäyttölain 28 §:n mukaan maakuntakaavaa laadittaessa ei saa aiheuttaa maanomistajalle tai muulle oikeuden haltijalle kohtuutonta haittaa. Poronhoito on Sodankylässä merkittävä elinkeino ja sen oikeudet ja toimintaedellytykset on turvattava kaavaratkaisussa. Kaava ei saa aiheuttaa poronhoidolle kohtuutonta tai huomattavaa haittaa. Kaivoslain (621/2011) 50 §:n mukaan malminetsintälupaa, kaivoslupaa ja kullanhuuhdontalupaa ei saa myöntää, jos luvan mukainen toiminta aiheuttaisi erityisellä poronhoitoalueella huomattavaa haittaa poronhoidolle.

Kaivoshankkeen vaikutuksia poronhoitoon on selvitetty Sakatin kaivoshankkeen YVA-menettelyn yhteydessä. Arvioinnin mukaan jatkosuunnittelun perustaksi otettiin toteutusvaihtoehdoista VE1a ja VE1b.

YVA-menettelyn yhteydessä laadittua poronhoidon erillisselvitystä (FCG 2020) täydennettiin hanke-suunnitelmien tarkennettua (Poronhoito, täydennysselvitys AFRY 2.12.2025).

Kaavaselostuksen merkittävimpiä ongelmia on se, että VE1a ja VE1b haitallisten vaikutuksen tärkeimpänä lievennyksenä esitetään, ettei Sakatin kaivostoiminta alkaisi päällekkäin Kevitsan toiminnan ja toiminnan laajentamisen kanssa, eivätkä yhteisvaikutukset siksi olisi niin merkittäviä. Kevitsan kaivos on kuitenkin laajentamassa toimintaansa. Nykyisen tiedon valossa Kevitsan louhinta-vaiheen 5 käyttöön-otto tarkoittaa avolouhoksen laajentamista ja kaivoksen toiminta-ajan pidentymistä 16 vuodella vuoteen 2045 asti. Avolouhoksen pinta-alan arvioidaan kasvavan 55 hehtaaria (Yhteysviranomaisen lausunto 28.2.2024 Kevitsan kaivoksen louhintavaiheen 5 YVA-ohjelmasta).

Merkittävimmät epävarmuudet kaavan vaikutusten arvioinnissa liittyvätkin kaivostoiminnasta aiheutuviin laidunalueenetyksiin (suorat ja välilliset häiriöstä aiheutuvat vaikutukset), sekä kasautuviin yhteisvaikutuksiin erityisesti Kevitsan toiminnassa olevan kaivoksen ja sen käsillä olevan laajennuksen kanssa. Kaavasta aiheutuvat vaikutukset Oraniemen ja Sattasniemen paliskuntien poronhoidolle voivat kasautua huomattaviksi tai kohtuuttomiksi, eikä tätä ole kyetty kaavaselvityksissä rajaamaan pois.

Kevitsan ja Sakatin kaivosten yhteisvaikutusten lisäksi paliskuntien poronhoitoa kuormittaa Pahtavaaran ja Ikkarin kaivohankkeiden, tuulivoimahankkeiden ja laajenevan metsätalouden toiminnot.

Kaavassa tulisi selvittää sen vaikutukset niin laajasti kuin niitä arvioidaan olevan. Selvityksessä tulisi kiinnittää erityistä huomiota yhteisvaikutusten arviointiin. Yhteisvaikutusten arvioinnissa asianosaisen paliskunnan asiantuntemusta vaikutuksista tulee hyödyntää.

Kaivostoiminnan vaikutukset poronhoitoon ja haittojen lieventäminen

Paliskunnan alue on poronhoitoon määritelty yhtenäinen kokonaisuus, joka koostuu monimuotoisesta ympäristöstä. Poronhoito on suunnitelmallista toimintaa, jota varten tarvitaan eri vuodenaikoina erilaisia laitumia, toiminta-alueita ja poronhoidon rakenteita. Kun yksi osa paliskunnasta muuttuu, on sillä väistämättä vaikutuksia muualla paliskunnan alueella laiduntaville poroille ja poronhoidon kokonaisuudelle. Oraniemen ja Sattasniemen paliskunnissa kaivostoiminnan kanssa on jo jouduttu elämään, mutta lisäksi on tullut paljon aktiivista malminetsintää ja uusien kaivosten suunnittelua. Kaivostoiminnalla on laajasti ja kumulatiivisesti vaikutuksia paliskuntien poronhoitoon.

Vaihemaakuntakaava mahdollistaa kaivoistojen tarkemman suunnittelun alueella. Vaihemaakuntakaavalla on siten vaikutuksia poronhoitoon:

- (i) **Laidunten väheneminen suoraan kaivostoimintojen alle, sekä epäsuorasti laajemmalla alueella estevaikutuksen ja häiriövaikutuksen vuoksi.** Kaivosalue EK-1 vie suoraan laidunpinta-alaa. Kitisen rantakankaita on jäämässä porojen laidunnuksen ulottumattomiin aiheutuvan estevaikutuksen vuoksi. Kitisen rantakankaat ovat rykimäalueita, eli lisääntymiselle välttämättömiä alueita, sekä syys- ja talvilaitumia, joista Oraniemen paliskunnassa on vähän: paliskunnassa on luontaisesti runsaasti laajoja aapasaita, eli kesälaitumia, ja kuusi-koita, jotka ovat loppupalven laiduntyyppiä ja suurelta osin metsänkäsittelyn piirissä.

Kaivosalueen EK-1 kaavamääräyksessä edellytetään: *Alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tulee turvata Kitisen joen rantavyöhykkeellä ja Viiankiaavan suuntaan riittävän peitteinen ja ehjä suojavyöhyke haitallisten ympäristövaikutusten kuten melun ja*

maisemahaitan lieventämiseksi. Kaavaselostuksessa esitetään, että kaavamääräyksen suojavaöhyke mahdollistaisi myös porojen liikkumisen Kitisen rantavyöhykkeellä ja Viiankiaavan suuntaan. Mihin tämä oletus perustuu? Porot tutkitusti välttävät häiriöaluetta useiden kilometrien päähän, tämä todetaan myös Sakatin YVA-selostuksessa. Porojen välttämiskäyttäytyminen huomioiden, mikä voisi olla riittävä suojavaöhyke?

Suurin osa alueen poroista (etenkin tuottava osa, eli vaatimet) ei tule jatkossa laiduntamaan kaivoksen lähialueella samalla tavalla kuin ennen, sillä kaivostoiminta aiheuttaa häiriötä ja muita vaikutuksia (esim. pöly, liike, melu) laajalle alueelle. Kun porot välttävät jotain aluetta paliskunnassa, laidunnuspaine kasvaa muissa osissa paliskuntaa, mikä edelleen heikentää laidunten kokonaistilannetta paliskunnassa. Heikkenevät laitumet vaikuttavat porojen kuntoon ja paliskunnan porotalouden kannattavuuteen.

- (ii) **Porojen vakiintuneet kulkureitit muuttuvat tai estyvät.** Kaivostoiminta aiheuttaa estevaikutuksia (esim. suoja-aidat, kuljettimet), ohjaa tai kääntää porojen kulkua ja aiheuttaa häiriötä laajalle laidunalueille.

Porot voivat kulkeutua naapuripaliskuntiin ja kauemmas paliskunnan muille alueille nykyisiltä laidunalueiltaan välttämiskäyttäytymisen vuoksi. Tällöin poroja joudutaan kuljettamaan tokkina pitempiä matkoja erotuksiin ja tuomaan talveksi autoilla kotitarhoille tai talviruokinta-alueille. Tämä lisää kustannuksia niin kuljetuksiin, ruokintaan (porot huonommassa kunnossa tai ruokinta joudutaan aloittamaan aiemmin) kuin uusien aitarakenteiden tekemiseen. Porot voivat myös ajautua entistä enemmän alueille, mihin ne eivät poronhoitolain mukaan saa mennä, kuten vakituisen asutuksen pihoille tai viljelyksille. Paliskunnalla on poronhoitolain mukaan haittojen estämisen- ja korvausvelvollisuus viljelyksillä ja vakituisen asutuksen pihoilla ja puutarhoissa. Hankkeesta aiheutuu siten kustannuksia paliskunnalle tai ristiriitoja poronhoitajien ja asukkaiden välille.

- (iii) **Yhteisvaikutukset muiden hankkeiden ja maankäytön kanssa.** Oraniemen ja Sattasniemen paliskuntien toimintaympäristöt ovat monin tavoin teollisen maankäytön muokkaamia. Muusta maankäytöstä on aiheutunut suoria ja epäsuoria laidunmenetyksiä, laidunrauhan heikkenemistä ja laidunympäristön pirstaloitumista.

Kevitsan kaivos sijaitsee Oraniemen länsireunalla, minne Sakatin kaivostakin suunnitellaan. Niiden välillä on reilut 10 kilometriä. Kummatkin kaivokset sijoittuisivat saman Viiankiaavan tokkakunnan laidun- ja toiminta-alueille. Hankealueiden välille tulee vielä sijoittumaan osa Kevitsan peittämiseen tarvittavista maa-ainesten ottoalueista. Alueelle sijoittuu kriittisiä laidun- ja lisääntymisalueita paliskunnalle: Kitisen rantakankaat, joilla porot rykivät ja hankkivat sienistä syyskuntonsa lisääntymistä ja teurastuksia ajatellen. Kangasmaita on muutenkin paliskunnassa niukasti.

Kevitsan kaivos on ollut toiminnassa jo pitkään ja sen laajeneminen on suunnitteilla. Nykytiedon valossa Kevitsa olisi laajenemassa ja toiminta jatkuisi 2045 saakka. Kaivos on merkittävä voimassa olevaan Pohjois-Lapin maankuntakaavaan. Yhteisvaikutukset Sakatin vaihe-
maakuntakaavan kanssa olisi kyettävä arvioimaan nykyistä paremmin. Haitalliset yhteisvaikutukset olisi kyettävä hallitsemaan siten, että huomattavaa haittaa ei aiheudu.

Lisäksi hankkeesta aiheutuu yhteisvaikutuksia Sattasniemen alueelle sijaitsevien Ikkarin ja Pahtavaaran toimintojen kanssa vähintäänkin lisääntyvän 4-tien liikenteen kautta.

- (iv) **Kaivoksen vaikutukset poronhoitotöihin.** Kevitsassa, Kittilän kaivoksella ja Pahtavaarassa on havaittu, että porojen laidunnuksen muutoksen myötä poroja on ollut vaikeampi koota ja kerätä erotuksiin kaivoksen lähialueilla. Käytännössä poronhoitotyöt ovat siis vaikeutuneet ja lisääntyneet. Kaivosten lähialueiden erotusaitapaikkojen käsiteltyjen porojen määrät ovat vähentyneet merkittävästi tai jopa loppuneet kaikissa em. kaivosten paliskunnissa. Paliskuntien rakentama infra ja poronhoidon suunnitelmallisesti kehitetty tarkoituksenmukainen toiminta ovat käyneet merkityksettömiksi. Poronhoito on pitänyt järjestää uudelleen ja rakentaa uusia rakenteita. Tämä vie aikaa ja lisää kustannuksia suunnitteluun sekä itse työhön uusien aitarakenteiden kustannuksen lisäksi. Työ ei aina onnistu, se vaatii enemmän työvoimaa tai -päiviä tai helikopteritunteja.
- (v) **Poronhoidon infrastruktuuri.** Poroaitarakenteita menetetään joko suoraan tai epäsuorasti, jos niitä ei enää pystytä käyttämään. Sakatin lähialueelle, sen maanalaisen toiminta-alueen pohjoispuolelle sijoittuu Oraniemen paliskunnan Kersilönkankaan erotusaitapaikka, jota käytetään vuosittain syys- ja talvierotuksissa. Viiankiaavalle sijoittuu myös paliskunnan Karjalankaarkon kesämerkintäaita. Myös Ulkusijankankaan erotusaita voi jäädä kaivostoiminnan vaikutuspiiriin. Sattasniemen paliskunnan puolella hankkeen vaikutuspiirissä on kaksi erotusaitaa sekä lukusia yksityisomistuksessa olevia talvitarhoja.
- (vi) **Porovahingot kaivosalueella.**
- (vii) **Kaivosalueella liikkuminen on turvallisuusriski poronhoitajille.** Myös porojen hakeminen Kitisen toiselta puolelta on riskialtista, sillä säännöstellyssä joessa on heikot jäät.
- (viii) **Porojen liikennevahingot lisääntyvät.** Kittilän kaivoksella on havaittu porokolareiden lisääntyminen kaivostoiminnan alkamisen jälkeen. Porokolarit koko paliskunnassa ovat kaksinkertaistuneet. Kasvu on nähtävillä erityisesti kaivokselle johtavilla teillä. Myös Kevitsan liikenne lisäsi Sattasniemen porovahinkoja niin, että paliskunta joutui rakentamaan aidan 4-tien varteen porojen tielle menon estämiseksi.

Sodankylän muut kaivoshankkeet (Pahtavaara ja Ikkari) voivat edelleen lisätä liikennevahinkojen määriä.

- (ix) **Vaikutukset porotalouteen ja sosiaaliset vaikutukset.** Kaavaselostuksessa ei oteta kantaa siihen, miten kaivostoiminnan negatiiviset sosiaaliset ja taloudelliset vaikutukset poronhoitoon hallitaan. Sodankylässä kaivostoiminnan kumulatiiviset vaikutukset poronhoitoon ja ympäristöön aiheuttavat huolta poronhoidon jatkuvuudesta. Elinkeinon taloudellinen kannattavuus tulee heikkenemään mm. lisääntyvien työ- ja lisäruokintakustannusten myötä. Mikäli porojen kunto heikkenee, voi paliskunnan vasaprocentti pienentyä ja teurasporojen määrä tippua. Mikäli poroja kulkee naapuripaliskuntiin, tulee sinne maksettavaksi lukumaksuja. Laajenevan kaivostoiminnan suorien ja kumulatiivisten vaikutusten kautta elinkeinon jatkuvuus alueella voi olla vaakalaudalla. Ainakin kaivoksen suorassa vaikutuspiirissä poronhoito voi vaikeutua niin, ettei alueella ole mielekästä jatkaa. Mikäli poronhoito joltakin

paliskunnan alueelta loppuu, vaikuttaa se koko paliskunnan osakkaisiin. Paliskunnan hoitomaksut voivat lisäkustannusten vuoksi kasvaa, ja jos on vähemmän osakkaita maksamassa, maksavat kaikki jäljellä olevat enemmän.

Poronlihan imago puhtaana luonnontuotteena kärsii, mikäli siitä löydetään raskasmetalleja, radioaktiivisuutta tai muita löydöksiä. Tämä imagovaikutus heijastuisi koko alueen, mahdollisesti koko Suomen poronlihan imagoon ja markkinaaan.

- (x) **Pölyn aiheuttamat vaikutukset.** Sakatin aiheuttamat pölyvaikutukset aiheutuvat liikenteestä, rikastushiekka-altaasta ja muista läjityksistä. Maanalaisen kaivoksen louhinta tai räjäytykset eivät itsessään aiheuta pölyämistä, kuten avolouhoksilla. Kaivokselta tulevan pölyn laatua ja vaikutuksia porojen ravintokasveihin tai poroihin ei ole riittävästi arvioitu. Pölyn vaikutuksiin liittyy merkittäviä epävarmuuksia.
- (xi) **Hankkeen voimajohto vaikuttaa porolaitumiin, porojen laidunten käyttöön ja poronhoidon toimintaan.** Voimajohto sijoittuu Sattasniemen paliskunnan puolelle olemassa olevan voimajohdon rinnalle ja sen vaikutuspiirissä laiduntaa useiden porotilojen omistamat noin 1 000 eloporoa (syyserotuksissa eloon jätettyä siitosporoa). Voimajohtoaukea laajenee, vaikuttaen laidunkasvillisuuteen. Porojen laiduntaminen ja kotitarhoille kulkeminen voi häiriintyä alueella. Voimajohdosta aiheutuu laidunmenetyksiä suoraan ja epäsuorasti mikäli porot välttävät laiduntamista johdon alla. Voimajohdot ovat tutkimusten mukaan vaikuttaneet mm. porojen laidunkiertoon, sen reitteihin ja vasoma-alueisiin (Tyler ym. 2014 & 2016). Mikäli porot pyrkivät kulkemaan pois voimajohtojen alta tai kauemmas voimajohtokäytävää pitkin, ne on otettava aiemmin lisäruokinnan piiriin ja lisäruokinta-aika pitenee, mistä aiheutuu taloudellista haittaa poronhoitajille. Alueella on myös kaksi erotusaitaa, joiden toimintaan uudella johtoaukealla voi mahdollisesti olla vaikutusta.

Natura-arviointi

Kaivoshanketta koskevan Natura-arvioinnin johtopäätöksissä todetaan, että hankkeen toteuttaminen voi aiheuttaa merkittävästi heikentäviä vaikutuksia Viiankiaavan suojeluperusteille. Tärkein vaikutusmekanismi on vesitaloudellinen, mutta myös pölyn arvioidaan voimistavan heikentäviä vaikutuksia joillakin luontotyypeillä. Melun vaikutuksen ei arvioida muodostuvan merkittäväksi. Vaikka ns. lieventävät toimenpiteet, eli koillisen satelliittiesiintymän louhimatta jättäminen, toteutettaisiin, merkittävää heikennystä ei voida sulkea pois kaikkien suojeluperusteiden osalta. Hanke tulee siten todennäköisin perusten vaarantamaan Viiankiaavan Natura-alueen koskemattomuutta.

Luonnonsuojelualueilla toimivaltainen viranomainen Metsähallitus pitää Natura-arvioinnin oleellisimpana puutteena pohjavesien purkautumiseen liittyvien riskien tunnistamista. Mikäli kaivostoiminnan aiheuttama tärsähtely aiheuttaisi Viiankiaavalla pohjavesien purkautumiseen muutoksia, riskinä on soiden kuivuminen. Kuivuminen heikentäisi merkittävästi suojeltavia luontotyyppisiä ja kasvilajistoa. Metsähallituksen arvion mukaan kaivoshankkeen toteuttaminen vaarantaa Viiankiaavan koskemattomuuden.

Luonnonsuojelulain 39 §:n mukaan viranomainen ei saa hyväksyä tai vahvistaa suunnitelmaa, koska arviointimenettely osoittaa suunnitelman heikentävän merkittävästi niitä luontoarvoja, joiden suojelemiseksi Viiankiaapa on Natura 2000 -verkostossa. On selvää, että hankkeen toteuttaminen edellyttää valtioneuvoston päätöstä Natura-suojelusta poikkeamisesta. On myös perustavanlaatuisella tavalla

ristiriitaista edistää hanketta, joka edellyttää aapasuokokonaisuuden suojeluarvojen heikentämisen hyväksymisen, kun samalla pitäisi kansallisesti toimeenpanna EU:n ennallistamisasetusta. Ennallistaminen tulee kansallisesti kohdistumaan merkittävältä osin juuri soiden ennallistamiseen.

Luontokatoa pohjoisessa aiheuttaneet maankäyttömuodot, kuten voimakas metsätalous ja -teollisuus, soiden ojitukset, turvetuotanto, vesivoiman vuoksi valjastetut joet ja rakennetut tekoaltaat, muu energiantuotanto ja kaivostoiminta ovat kaventaneet paitsi luontoa, myös poronhoidon toimintaympäristöä monin tavoin. Poronhoitokulttuuri on joutunut ahtaalle ja elinkeinon jatkuvuus on vaakalaudalla, sillä nykymuotoinen energiasiirtymä kiihdyttää edelleen teollisten maankäyttöhankkeiden suunnittelua ja niiden poliittista oikeuttamista poronhoitoalueella. Luonnonvarojen kestävämmän käytön pysäyttäminen on poronhoitoalueella välttämätöntä.

Ottaen huomioon EU:n ja Suomen tavoitteet luontokadon pysäyttämiseksi, ei Sakatin kaivoshanketta voida edistää ainutlaatuisella suojelualueella.

Yhteenveto

Sakatin kaivoshankkeen edistäminen suojelualueella, ei ole kestävä alue- ja luonnonvarapolitiikan mukaista, eikä linjassa kansallisten ja kansainvälisten luontokadon pysäyttämiseen liittyvien tavoitteiden ja sitoumusten kanssa.

Sakatin hankeesta aiheutuu yhteisvaikutuksia Sodankylässä toiminnassa olevan Kevitsan kaivoksen ja sen laajennuksen kanssa. Kumulatiivisia vaikutuksia aiheutuu myös muiden teollisten maankäyttömuotojen kanssa. Näitä ei ole riittävästi arvioitu kaavamenettelyssä.

Sodankylän alueelle kohdistuu Suomessa poikkeuksellisen suuri kaivostoiminnan intressi olemassa olevan kaivostoiminnan, useiden eri kaivoshankkeiden ja laajamittaisen malminetsinnän muodossa. Kaivostoiminnan vaikutukset eivät rajaudu kuitenkaan yksittäiseen hankealueeseen tai kuntarajoihin, ja siksi maakuntatason arviointi nousee kriittisen tärkeään rooliin. Viranomaisella on velvollisuus olla selvillä kaavan vaikutuksista alueen poronhoitoon. Vaikutusten arvioinnissa yhteisvaikutukset ja kumulatiiviset vaikutukset olemassa olevan kaivostoiminnan, sekä suunnitellun Kevitsan laajennuksen ja muiden kaivoshankkeiden kanssa olisi otettava huomioon. Vaikutusten arvioinnissa tulisi hyödyntää Oraniemen ja Sattasniemen paliskuntien asiantuntemusta.

Kaavassa on tarkoitus antaa alueella voimassa olevan maakuntakaavan ohjausta noudattava yleinen kaavamääräys poronhoidon toiminta- ja kehittämisedellytysten turvaamiseksi. Kaavassa tulisi kuitenkin selvittää sen vaikutukset niin laajasti kuin niitä arvioidaan olevan, jotta nämä toiminta- ja kehittämisedellytykset voitaisiin aidosti turvata ja jotta voitaisiin rajata pois paliskunnille mahdollisesti aiheutuva huomattava (PHL 2§) tai kohtuuton haitta (AKL 28§). Paliskuntien poronhoidon toimintaedellytykset ovat jo nykyisin merkittävästi kaventuneet muun teollisen maankäytön vuoksi. Uutta teollista maankäyttöä suunniteltaessa, toimintaedellytysten turvaamiseksi on kyettävä arvioimaan ja hallitsemaan kumulatiivisia vaikutuksia.

Nykytiedon valossa Oraniemen paliskunnan näkemys on, että kaiken kaikkiaan hanke aiheuttaa paliskunnan **poronhoidolle huomattavaa haittaa**. Myös Sattasniemen paliskunta katsoo, että mikäli hankkeen pölystä aiheutuu sellaista haittaa, ettei poroja voida turvallisesti tarhata tai paimentaa alueella, aiheutuu paliskunnan **poronhoidolle huomattavaa haittaa**.

Alueen paliskuntien kanssa tulee edelleen käydä hankkeesta poronhoitolain 53§:n mukaisia neuvotteluita kaavamenettelyn aikana. Neuvotteluissa tulee etsiä keinoja haitallisten vaikutusten estämiseen, lieventämiseen ja kompensointiin yhteistyössä alueen poronhoitajien kanssa.

Oraniemen ja Sattasniemen paliskuntien lausunnot ja kannanotot tulee ottaa huomioon painoarvoltaan merkittävinä.

PALISKUNTAİN YHDISTYS

Hanna Nurmi
toiminnanjohtaja

Lausunnon valmistelija, lisätiedot: Sanna Hast, etunimi.sukunimi@paliskunnat.fi, +358 40 723 9966

Viitteet

Tyler, N., Stokkan, K-A., C Hogg, Nellemann, C., Vistnes, A-I. & G. Jeffery (2014). Ultraviolet Vision and Avoidance of Power Lines in Birds and Mammals. *Conservation Biology* 28: 630–631.

Tyler, N., Stokkan, K-A., C Hogg, Nellemann, C. & A-I. Vistnes, (2016). Cryptic Impact: Visual Detection of Corona Light and Avoidance of Power Lines by Reindeer. *Wildlife Society Bulletin* 40(1): 50–58.